

25.92x34.16	1	עמוד 8	גלריה - הארץ	01/09/2026	98903654-4
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

”הייתי עד לניצחון הפרוע ביותר של החייתיות” :

קלאסי

באוזני מוזיקאי

המלחין והמחנך מיכאל וול-פה מכיר היטב את המלודרמה על הקורנט רילקה, מאת ויקטור אולמן, ואף העלה אותה לפני שנים ב"צלילים במדבר" בשדה בוקר, בתרגום שהוא עצמו הכין. וולפה היה אז גם הקריין. "הסגנון שבו כתב רילקה את הקורנט פשוט ומוכן לכל יודע גרמנית", אומר וולפה. את המור זיקה שחיבר אולמן במלודרמה על הקורנט הוא מאפיין כיצירה גאונית, גם מצד הקונספט. "עצם הרעיון לחבר אותה בהיותו כלוא בטרזין. יוצר יהודי לקח שם טקסט גרמני ובהלחנתו עשה 'נה באוון' לנאצים. אני, היהודי, הוא הצהיר בכך, מייצג נכונה את התרבות הגרמנית. זה כאילו שאסיר פלשטיני יכתוב מלודרמה על 'מגש הכסף'".

באירוע אחר בפסטיבל, שית-קיים בצהרי יום שישי ואף הוא מעורר ציפיות גבוהות, ישוחח וולפה על חייו ועל יצירתו של המלחין שטפן וולפה, שהיה בן דוד של סבו. זאת, לצד הדגמות בידי מוזיקאים מעולים.

שטפן וולפה התגורר ארבע שנים בארץ, בשנות ה-30, והיה מעורב מאוד, כמלחין וכמעבד, בסצינת המקלות שהתקיימה אז כאן (בין השאר הלחין את "אל תתנו להם רובים", של אלתרמן).

שוברט בתנאי חום

אף זאת בפסטיבל פליציה בלומנטל, בערב רביעי הקרוב: היצירה "מסע הקיץ", מחזור שירים שחיבר האסטרופיזיקאי והמשורר ד"ר צפרייר קולת והל-חינה רוני רשף. ישיר נועם היינץ, עם חגי יודן בפסנתר. "מסע הקיץ" חובר במוצהר בה-תייחסות לשיירי "מסע החורף" של שוברט. שאלתי את היוצרת על ההעזה שמתחברת לכאורה, למעשה כזה.

רשף: "זה יצא לדרך כמין ניר-סוי, ואחרי שכבר הלחנתי את כל הטקסט הרגשתי שהיצירה כביכול כבר לא שלי, שהיא זכאית להישפט כ"ישות עצמאית". יחס לשוברט? לא הייתי כותבת בחיים מחזור שירים כזה שהוא לא בהשראת שוברט. אבל לא כל 'מסע הקיץ', 16 שירים, הם שוב-רטיים. יש אפילו שניים שהם על גבול האוטנוליות".

את קולת שאלתי לדעתו על איכות הטקסט של המשורר וילהלם מילר ששוברט הלחין, שיפוט של המילים, בלי המחל-צות הנהדרות ששוברט תפר להן. קולת: "אם אתה רומז שזה שמאלץ רומנט, אתה צודק. אבל שוברט עשה בטקסט מעשה מדהים, בנה את השירים כדואטים של קול ופסנתר, הפס-נתר 'משחק' את הטבע. המשורר, המתבכיין, מנסה למצוא רוגע באמצעות היטמעות בתוך הטבע. והטקסט של "מסע הקיץ", שאתה כותבת?

"זה משהו אחר. אלמנט הנד-דה קיים, אבל אנחנו, שכני מדבר, נוטים פחות לשמאלץ".

ירון לונדון ויהודה ענבר בחזרה למופע, בשבוע שעבר צילום: איתי רון

"הייתי עד לניצחון הפרוע ביותר של החייתיות"

באוטוביוגרפיה "העולם של אתמול" שטפן צוויג מתאר את האימפריה האוסטרית כאידיליה שנדרסה. השבוע היא תוצג עם פסנתר ועם ירון לונדון כקריין

מתפרעות שמלותיהן. לוחצים אותן אל פאות התופים. ומתהגוששות פרועה של ידיים בחופוניות ייעורו התופים, רועמים כבחלום". באותו לילה בארמון חווה הקורנט הצעיר התאהבות באישה, רומן שמתממש מיד, ללילה אחת. בהאיר היום מסתער כריסטוף לתוך שורות חיילים טורקים ונה-רג. לאחר חודשים אחדים מגיע המבשר על כך לבית אמו.

אחרים אל הארמון פורצת שם מתמנה לדגלן; רואה בדרך אשה שנקשרה לעץ ונאנסה ומשחרר אותה; כותב מכתב פרידה לאמו. מתארח עם כל החיילים במין אר-מון מסתורי.

ליחידה, חייל צרפתי; כריסטוף מתמנה לדגלן; רואה בדרך אשה שנקשרה לעץ ונאנסה ומשחרר אותה; כותב מכתב פרידה לאמו. מתארח עם כל החיילים במין אר-מון מסתורי.

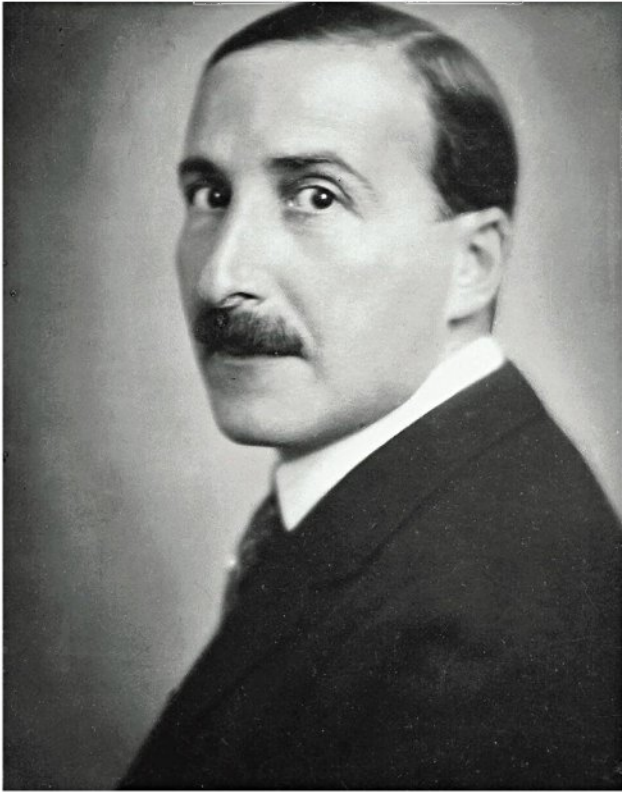
צבאית במאה ה-17, לבחירת השם "רילקה" לדמות הבדויה יש הסבר מפותל). קשר מסוים לספר מתקיים בממד טראגי: רילקה כתב, בל-שון פואטית, על מותו של צעיר בן 18 בקרב שהתרחש בהונגריה במאה ה-17: מוסלמים טורקים, פולשים מדרום, מול נוצרים בני עמים שונים. ריינר מריה רילקה היה ידידו של צוויג, אחת הידי-דויות שפארו, מהווית של הסו-פך, את "העולם של אתמול".

"מדהים לחשוב שאולמן כתב את המוזיקה הזאת, שהיא יפה מאוד לדעת, אפילו מדהימה, כשהיה כלוא במחנה טרזין, ב-1944", אומר עליה לונדון. אולמן, יהודי, נשלח באותה שנה מטרזין לאושוויץ ונרצח שם. את התרגום שלונדון יקרא במופע כתב יצחק שנהר, ב-1942. סגנונו ארכאי. תרגום מצוין, מפליא, אבל לפעמים קשה.

בהעלאת המלודרמה כרוכה עבודה רבה?

"בהחלט. גם המופע עצמו וגם ההכנות לו. אנחנו עושים ארבע חזרות".

המלודרמה היא סיפור על הק-רבת חיים במלחמה, כאשר המק-ריבים אינם יודעים את הגיונה ואת נחיצותה, מסתפקים בסיסמה של מלחמה "בכלבים הפגאנים". חלקי עלייתה: ידידות קרובה גר-קמת בין החייל כריסטוף לעמיתו

שטפן צוויג. עצם מעצמותיה של התרבות הגרמנית צילום: Franz Xaver Setzer

חגי חיסרון

יום חמישי בערב יתקיים במוזיאון תל אביב אירוע מוזיקלי-ספרותי במסגרת הפסטיבל השנתי ע"ש פליציה בלומנטל. ירון לונדון יקרא קטעים מתוך האוטוביוגרפיה של שטפן צוויג, בתרגום צבי ארד. הפסנתרן המצוין יהודה ענבר ינגן מדי פעם קטעי מוזיקה קצרים בעלי זיקה להם. את הקטע על הרבגוניות הת-רבותית-לאומית ששררה באימפריה האוסטרו-הונגרית יע-טר ענבר ב"מלודיה הונגרית" של שוברט. בחצר, באצולה ובעם, כתב צוויג, "נתערבו בדם ערכים גרמ-ניים, סלאביים, הונגריים, ספר-דיים, איטלקיים, צרפתיים ופלאנדריים".

קטע אחר, על מעמדה של הבורגנות היהודית האמידה המ-שכילה שתרמה למעמדה התרבו-תי של וינה בפרט ושל התרבות הגרמנית בכלל, יעוטר באחד ה"שירים ללא מילים" של מגדל-סון, שנולד יהודי. ליד קטעים אחרים ינגנו יצירות קצרצרות של קורט וייל, של ריכרד שט-ראוס, של ואגנר ועוד. יש בספר גם תיאור מפגש של הסופר עם תיאודור הרצל, תוצמד לכך יצי-רה "ציונית" קצרה של פאול בן חיים.

צוויג, יהודי, היה עצם מעצ-מותיה של התרבות הגרמנית, סופר שנהנה מפופולריות עצו-מה. את "העולם של אתמול" – עולמו הבטוח והאהוב, שחרב – הוא חיבר זמן קצר לפני שאשתו והוא התאבדו, בכרזיל ב-1942. "הייתי עד לניצחון הפרוע ביותר של החייתיות בכרוניקה של הימים", כתב. "עד חסר מגן וחסר אונים לירידה של האנושות – ירידה שאין לשער את היקפה – אל הברבריות". ירון לונדון אמר לי השבוע: "זה ספר יוצא מגדר הרגיל, אני מת עליו".

הפופולריות שצוויג קצר, בכל ספריו, וכסף רב בצדה, הציתו גם ביקורות שמתחו חדשנים, חשד-נים כלפי פופולריות. היו מהם שציינו כי ב"העולם של אתמול" צוויג הגוים מאוד במידת ה"אידיליות" ששררה בעולם האימפריה האוסטרית של לפני מלחמת העולם הראשונה. תשו-רה מתבקשת: צוויג משחזר איך העולם האוסטרי ההוא תיפקד והצטייר מהווית של חוגים חב-רתיים מסוימים, כולל יהודים וינאים אמידים משכילים, כולל כמוכן הוא. מי שמבקר זאת בטע-נה שזו לא תמונה היסטורית של-מה משול למי שמתלונן שלא הציעו לו חומוס במסעדה שמתמ-חה במאכלים איטלקיים.

נושא הדגל

במרכז האירוע תכנב יצירה לא קצרה שאין לה קשר דוגמת ה"ל לספר של צוויג: ענבר ולו-נדון יבצעו את המלודרמה "חייו ומותו של הקורנט כריסטוף ריל-קה", מאת ויקטור אולמן, למי-לים של המשורר האוסטרי הנע-רץ ריינר מריה רילקה ב-1899 ("קורנט" הוא דגלן, ביחידה